

УДК 81'378.147

ОПТИМІЗАЦІЯ МЕТОДІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ПРОФЕСІЙНА ІНОЗЕМНА МОВА»

В.Б. Гриців, канд. пед. наук (Львів)

У статті розглядається оптимізація методів навчальної діяльності майбутніх банківських працівників на заняттях «Професійна іноземна мова» шляхом використання професійних ситуацій з метою засвоєння теоретичного матеріалу та впровадження набутих знань та умінь на практиці, а саме у змодельованих ситуаціях в контексті програми підготовки майбутніх фахівців банківської сфери. Визначено поняття «оптимізація методів навчальної діяльності» та наведено приклади їх застосування. Подано окремі зразки методів навчальної діяльності на заняттях професійної іноземної мови. Обґрунтовано важливість їх використання в процесі вивчення «Професійної іноземної мови» для розвитку професійної іншомовної компетентності.

Ключові слова: іншомовна компетентність, метод, оптимізація, професійна іноземна мова, професійна підготовка, фахівець.

Гриців В.Б. Оптимизация методов учебной деятельности в профессиональной подготовке будущих специалистов банковского дела при изучении дисциплины «Профессиональный иностранный язык». В статье рассматривается оптимизация методов учебной деятельности будущих банковских работников на занятиях «Профессиональный иностранный язык» путем использования профессиональных ситуаций с целью усвоения теоретического материала и использование полученных знаний и умений на практике, а именно в смоделированных ситуациях в контексте программы подготовки будущих специалистов банковской сферы. Определено понятие «оптимизация методов учебной деятельности» и приведены примеры их применения. Подано отдельные образцы методов учебной деятельности на занятиях профессионального иностранного языка. Обоснована важность их использования в процессе изучения «Профессионального иностранного языка» для развития профессиональной иноязычной компетентности.

Ключевые слова: иноязычная компетентность, метод, оптимизация, профессиональная подготовка, профессиональный иностранный язык, специалист.

Hrytsiv V.B. Optimization of the methods of the learning activities in the training of future banking specialists in the study of the discipline “Professional foreign language”. The article studies optimization of the methods of the learning activities in the training of future bank employees in the study of the discipline “Professional foreign language” by using professional situations aiming at theoretical material assimilation and implementation of the acquired knowledge and skills into practice. Namely, they were used in simulated situations in the context of the syllables of the future banking specialists training. The concept of “optimization of the methods of the learning activities” has been defined and examples of their application have been presented. Specific examples of the methods of learning activities of teaching professional foreign language have been given. The importance of their use in the study “Professional foreign language” for the development of professional foreign language competence has been proved.

Keywords: foreign language competence, method, optimization, professional foreign language, professional training, specialist.

1. Вступ

У наш час ринок праці висуває до працівників підвищені вимоги, що стосуються не лише рівня їхніх теоретичних знань, але й особистісних якостей і готовності до міжособистісної взаємодії. При-

скорення темпів оновлення технологій обумовлює необхідність зміни підходів до розробки змісту освіти й якості навчання. В умовах стрімкого розвитку і полегшення доступу до інформаційних технологій передача готових знань уже не є головним

завданням навчального процесу. Крім того знижується функціональне значення і привабливість традиційної організації навчання. Усе більшого поширення набуває підхід, у межах якого основним завданням навчального процесу визначено формування професійної компетентності, корпоративної культури, проектного мислення, аналітичних здібностей, умінь самоосвітньої діяльності, самовдосконалення майбутніх фахівців, високого рівня володіння іноземною мовою.

Аналізуючи результати проведених досліджень можна стверджувати, що методика викладання іноземної мови була і залишається предметом інтересу багатьох дослідників, серед яких можна виділити Г.Є. Бакаєву, Н.Ф. Бориско, В.Д. Борщовецьку, С.С. Коломієць, Е.В. Мірошніченко, О.Б. Тарнопольського, С.П. Кожушко, Т. Hutchinson, Н. Widdoswon та ін. Дані дослідники звертали свою увагу передусім на вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням з метою подальшого використання у професійній діяльності.

Важливе значення мають також роботи, в яких розкрито окремі аспекти фахової підготовки майбутніх фахівців, у тому числі й працівників банківської справи. Йдеться про напрацювання Н. Баловсяк, І. Демури, І. Зарубінської, О. Коваль, Т. Фурмана та ін. Однак безпосередньо досліджень із проблеми оптимізації методів навчальної діяльності у професійній підготовці майбутніх фахівців банківської справи під час вивчення дисципліни «Професійна іноземна мова» на сьогодні немає.

2. Основна частина

Метою даної статті є запропонувати для розгляду та використання у практичній діяльності ефективні методи викладання професійної іноземної мови на прикладі конкретних ситуацій, передбачених навчальною програмою дисципліни. Застосування даних методів дозволить викладачеві моделювати ситуації, тісно пов'язані з банківською сферою, викликати студента на конструктивний діалог, переконати його та співрозмовника у набутих знаннях з дисципліни та готовності застосовувати їх на практиці у професійній діяльності.

Як свідчить аналіз наукової літератури, змістом поняття «оптимізація» (від лат. *optimus* – найкращий) є процес надання будь-чому найкращих умов для діяльності. Стосовно «оптимізації навчально-

го процесу», то змістом цього поняття є створення найбільш сприятливих умов – добір методів, засобів навчання, морально-емоційні чинники, з метою отримання відповідних результатів без додаткових затрат часу та фізичних зусиль [1, с. 58–60].

Систему методів навчальної діяльності можна вважати оптимальною, якщо: досягаються позитивні результати в навчанні всіх тих, кого навчають (на рівні їхніх навчальних можливостей, проте не нижче задовільного згідно з вимогами державних стандартів щодо критеріїв оцінювання); за умови запобігання неуспішності відповідної частини тих, кого навчають, не відбувається зниження успішності в навчанні інших; методи навчання не вимагають більших затрат часу викладачів та тих, кого навчають у порівнянні з тими витратами, що визначені керівними документами (робочою програмою, навчальним планом тощо); методи навчання не створюють надмірної втомлюваності тих, хто навчає і тих, кого навчають [3, с. 205].

Методи навчання пов'язані між собою, тому виникає потреба в їх класифікації. На сьогодні накопичено достатній дослідницький матеріал, що дозволяє узагальнити та систематизувати інформацію про методи навчання. Багато вчених здійснювали спробу класифікувати методи навчання. Тому, зважаючи на велику кількість класифікацій методів навчання, їх слід сприймати як багатоаспектне педагогічне явище [1, с. 94]. Специфіка оптимізації навчальної діяльності в процесі вивчення «Професійної іноземної мови» полягає у: врахуванні мети використання методів навчання (ознайомлення з новим навчальним матеріалом, контроль засвоєних знань, закріплення знань, тощо); врахуванні особливостей викладання професійної іноземної мови. З урахуванням особливостей професійної підготовки майбутніх фахівців банківської справи під час вивчення ділової та професійної іноземної мови, нами було виокремлено основні методи навчання. Для прикладу найуживанішими були такі: метод дидактичних ігор; метод проблемних ситуацій; метод формування гіпотез щодо розв'язання типових та нетипових професійних банківських проблемних ситуацій; метод презентації; метод мета плану; тренінг; кейс метод.

Вищезазначені методи не є вичерпними, оскільки до будь-якого з цих методів приєдну-

ється так званий «пасивний» метод. До пасивних методів прийнято відносити словесні методи пояснення, бесіди та ін. Таке поєднання дозволяло перетворити запропоновані методи на «бінарні» і характеризувати їх як пояснювально-спонукальні, частково-пошукові тощо. Бінарні методи забезпечують ефективне засвоєння великого обсягу професійних знань майбутніх фахівців банківської сфери, формують основи цілісного системного професійного мислення та професійні вміння та навички, що своєю чергою дозволяє досягти високого рівня професійної іншомовної компетентності студентів.

Нами спроектовано комплекс проблемних ситуацій, імітаційних ігор, що використовуються при викладанні навчальної дисципліни «Професійна іноземна мова» (англійська). Нижче пропонуємо зміст таких ситуацій, ігор та ін.

Після вивчення теми: «Кредитні картки» студентам пропонується дидактична гра. Це один з методів імітації (наслідування, відображення) прийняття управлінських рішень у різноманітних ситуаціях шляхом гри за правилами, які дані або виробляються самими учасниками.

Пропонуємо зміст гри з управлінським спрямуванням “Credit cards of a bank”.

Мета: закріплення знань щодо банківських операцій, активація термінології та граматики-лексичних конструкцій, розвиток творчості та практика розробки банківської тарифної політики.

Participants:

- two or three banks with development and design subdivisions;
- expert commission

The main tasks for design department:

- to design a credit card;
- to work out levels of security;
- to decide on the material a credit card to be produced from.
- special paper for 500 card will cost 1500 \$, validity – 6 months.
- special plastic for 500 cards will cost 4500 \$, validity – 5years.
- special metal for 500 cards will cost 13000 \$, validity – 10 years.

To define the area of the card usage: in Ukraine / all around the world.

The main tasks for technical and economic department:

1. Reasoning and choice of the material of the potential credit cards according to the following data:

- the cost of the special equipment – 23000 \$;
- the cost of the software – 115000;

2. To calculate how many cards it is necessary to produce and the period of return on investment.

3. To develop and prove a plan card programming.

The main tasks for expert commission:

Control of the individual work of the banks.

Giving support.

Assessment of the completed tasks.

Summary.

Підготовка до проведення гри: створення презентації банку, його назви, структури, послуг. Забезпечення студентів канцелярським приладдям. Попереднє ознайомлення учасників гри з матеріалом цієї теми у навчальній літературі.

The game:

Phase 1. All the participant receive necessary materials and tasks. Organizer sets time limits to cope with the offered tasks (50 minutes).

Phase 2. After this participants present their work outs.

Expert commission expresses its recommendations and wishes, pays attention to drawbacks and at the end of the game evaluates it according to certain criteria.

Для підвищення професійної іншомовної компетентності на заняттях «Професійної іноземної мови», нами також було використано метод метаплану.

Метаплан – один з різновидів дискусії, що містить елементи мозкового штурму, аналізу ситуацій, ділової гри. Суть дискусії зводиться до розробки плакату «Метаплан». Метод застосовується у малих та великих групах. Вимоги щодо проведення метаплану:

1. У приміщенні не повинно бути зайвих зовнішніх впливів. Потрібно забезпечити відповідне розміщення учасників обговорення (круглий стіл) та обладнання для них (біла дошка, білий папір, маркери кількох кольорів, різнокольорові картки формату А7 та різної геометричної форми, кнопки, скотч, тощо).

2. Відповідний рівень іншомовної компетентності учасників для обговорення проблеми.

3. Організатор (викладач-консультант) не є учасником робочих груп, забезпечує дотримання форм заняття та не вникає у його зміст.

The main task – to activate lexical material, to improve some writing skills, to teach the 4th and the 5th year students to work in a team, to develop an ability to be a professional banker.

The main idea is to advertise the bank and its services because of the reduction of its market share.

To do this we need:

- to invite leading specialists in this sphere to discuss the problem;

- to invite young specialists who have some practice in this sphere;

- to form the main items in the discussion: The reasons of market share reduction? What are the ways out of this situation? What advertisement project can be worked out for the bank? What are the main ideas of the advertising campaign?

- organizer offers to discuss all the views and put them down on the cards.

- it is advisable to stick all the ideas to the white board; (it helps to structure all the notes);

- ranking of the ideas, advice and reasons;

- generalization of the advice.

Керований та контрольований процес проведення змін, ставлення, знань або навичок поведінки того, хто навчається, через набуття досвіду, з метою виконання ефективної професійної діяльності називається тренінгом.

Тренінги дають можливість задовольнити особистісні потреби індивіда. Тому сформувавши тренінг можна на основі потреб та прагнень майбутніх фахівців. Ефективність тренінгу залежить від визначення основних потреб особистості та організації, які іноді можуть бути суперечливими.

Як показує практика, існують суттєві відмінності у створенні тренінгів для фахівців різних напрямів діяльності.

Загальна модель тренінгу характеризується такою особливістю як – чітка підпорядкованість головній навчальній меті – удосконалення психомоторики (тренування навичок).

Основними складовими тренінгу є: ознайомлення з новою інформацією; демонстрація застосування знань; імітація правильних дій; закріплення отриманих знань на практиці.

Тренінги можуть створюватися на базі одного методу або – на поєднанні кількох. Визначення методу залежить від суті завдань, їх рівня складності, тривалості заняття.

Для закріплення знань і активації лексики, пов'язаної з банківською справою, ми наводимо приклад наступного тренінгу: «New Customers Attraction of the Bank “Goldium”».

Participants of the training: the 4th and the 5th year students, bankers, trainer. All the participants should have upper intermediate or advanced levels of English.

The aim of the training: to improve professional skills and professional foreign language competence.

Участь у тренінгу дає можливість учасникам спробувати себе в ролі учасників ринкової діяльності, взаємодіяти з клієнтами, практикувати та поглибити свої знання бізнесу та професійної іноземної мови.

Кейс-метод – один з методів активного навчання, що наближає навчальний процес до реальної професійної діяльності. Він передбачає аналіз виробничих, управлінських та інших ситуацій, конфліктних випадків, проблемних ситуацій.

Проблемна ситуація – усвідомлена людиною ситуація існуючих протиріч між метою та можливістю її досягнення. Мета проблемної ситуації – активізація пізнавального процесу. Аналіз проблемної ситуації у кейс-методі “Devaluation of National Currency because of the Global Crisis”.

Перед застосуванням цього методу, викладач повинен ознайомити студентів із послідовністю його застосування.

1. To inform students with the current situation.

2. To form the teams: Cabinet of Ministers representatives; The NBU representatives; commercial bank representatives and their opponents – “common people”, “national producers”, “international entities”.

3. To set the tasks for the team: to offer the ways out of this difficult economic situation.

4. To compare the ideas offered by the students and real ideas of the government.

Даний метод можна застосовувати на заняттях «Професійної іноземної мови» після вивчення теми «The National Bank of Ukraine» та «Commercial Banks», оскільки студенти вже добре володіють необхідною для обговорення професійною лексикою. На 4 та 5 курсах уже добре сформований світогляд

і критичне мислення, тому зазвичай їм не складає труднощів обговорювати проблеми даного типу.

Наприкінці кожного семестру, з дисципліни «Професійна іноземна мова» студентам пропонується провести презентацію на одну із вивчених протягом семестру тем, щоб глибше її дослідити. На нашу думку цей метод є одним із найефективніших тому, що дозволяє студентам самостійно попрацювати в тій сфері, яку вони вважають цікавою для свого дослідження. Пошук інформації та створення презентації на її основі дозволяє студентам збільшити свій словниковий запас іноземною професійною лексикою, розвинути аналітичне мислення. Ці якості часто стають невід'ємною частиною підготовки студентів, оскільки велика частина студентів в подальшому захищає свою магістерську роботу іноземною мовою.

Прикладом презентації може бути наступна:

On the topic "Creation of a new bank". Commercial Bank "VBank" was created as a result of merger of several credit institutions and foreign investment.

The aim of presentation: to demonstrate the main tendencies and prospects of its activity. The presentation should include the following steps:

- Greetings;
- Plan of the presentation (what actually the student is going to speak about);
- Information about the creation of the bank;
- Presentation of the main tendencies of its activity;
- Familiarization with the prospects of the bank;
- Question time;
- Giving thanks for the listeners' attention.

Метод інсценізації передбачає створення штучних умов та надання ролей лише частині студентів (інші залишаються у категорії «глядачів»).

Важливим є наявність сценарію інсценізації. Після проведення інсценізації проводиться дискусія щодо оцінки почутого та побаченого. Суть інсценізації є «акторська імпровізація» студентів. Перевагами методу є акторська практика безпосередньої взаємодії з людьми у майбутній професійній діяльності банківських працівників (обслуговування клієнтів, організація та проведення переговорів, персональний продаж банківських продуктів, тощо). Це особливо актуально в даний час, оскільки Україна інтегрується у світову економіку і все більше і більше іноземців приїжджають сюди,

щоб інвестувати власний капітал та вести бізнес на теренах нашої держави.

Підібрані нами методи враховують специфіку навчального матеріалу; характер дій тих, кого навчають (рівень іноземної професійної компетентності до пошукової та дослідницької діяльності, ставлення до навчального процесу), їх вікові особливості; часові обмеження у застосуванні того чи іншого поєднання методів (проблемні, пошукові та дедуктивні методи потребують більше навчального часу).

Отже, методи навчання – це спосіб отримання знань. Оптимізація методів навчання з метою формування професійної іноземної компетентності майбутніх фахівців банківської справи – це своєрідний інтелектуальний інструмент їх навчальної, виховної та пізнавальної діяльності.

У порівнянні з минулим, вимоги до банківського працівника змінилися. Більш імовірним кандидатом на місце у банку сьогодні, може стати діяльна особа, здатна надихнути молодих, повних ентузіазму людей, з досвідом роботи в установах інших країн, аніж людина з традиційним дипломом про освіту. Саме тому, ми вважаємо надзвичайно важливим компонентом професійності банківських працівників іноземну компетентність.

В поданій статті ми навели приклади зразків ситуативних завдань та ігор, на основі яких можна зрозуміти методіку та побудувати практичне заняття з професійної іноземної мови для майбутніх фахівців банківської справи залучаючи студентів до конструктивного діалогу та активної участі у навчальному процесі.

3. Висновки

Підсумовуючи вище сказане, можемо наголосити на важливості практичного застосування набутих знань та умінь з професійної іноземної мови з метою подальшого застосування у професійній діяльності. Важливою є роль викладача, який керує навчальним процесом на занятті, мотивує студентів до активізації знань в усній формі, залучає до монологічного чи діалогічного мовлення використовуючи вивчені мовні кліше та штами з дисципліни «Професійна іноземна мова» у змодельованих ситуаціях. До подальших перспектив дослідження відносимо розробку плану цілого заняття, а не окремої частини з використанням практичних ситуаційних завдань у професійній сфері.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабанский Ю.К. Оптимизация процесса обучения (общедидактический аспект) / Ю.К. Бабанский. – М. : Педагогика, 1977. – 256 с. 2. Коваль Л.М. Формування у студентів немовних вищих навчальних закладів англомовної професійно орієнтованої мовної компетенції / Л.М. Коваль // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.4. – С. 318–321. 3. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі : навч. посібник / В.М. Нагаєв. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 232 с. 4. Harmer J. How to teach English / J. Harmer. – London : Longman Group, 1991. – 296 p.

REFERENCES

Babanskij, Ju.K. (1977). *Optimizacija processa obuchenija (obshhedidakticheskij aspekt) [Learning process*

optimization (general didactic aspect)]. Moscow: Pedagogika Publ.

Harmer, J. (1991). *How to teach English*. London: Longman Group.

Koval, L.M. (2010). Formuvannia u studentiv nemovnykh vyshchych navchalnykh zakladiv anhlomovnoi profesiino orientovanoi movnoi kompetensii [Formation of professionally oriented English language competence in students of non-linguistic higher educational institutions]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy. – Scientific Messenger of the Ukrainian National Forestry University, 350, 33–38* (in Ukrainian).

Nahaiev, V.M. (2007). *Metodyka vykladannia u vyshchii shkoli [Methodology of teaching in higher educational institutions]*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury Publ.